

అడవిలో వెన్నెల

వర్షం కురిసి కురిసి ఆ రోజు ఉదయాన్నే తెరిపియచ్చింది. పత్రి చేను గాలికి కమలుతున్నట్టుంది.

గాలికి టేకు ఆకులు కదలాడాయి. ఏనుగు చెవుల్లాంటి ఆ ఆకుల మొరటునారలలో అంటుకొని ఆగిపోయిన చినుకులు తుంపరగా రాలుతున్నాయి.

ఏపుగా పెరిగిన పచ్చగడ్డిలో రాలిన చినుకులు గడ్డిపోసలపై ఆమరిన ముత్యాల్లా మెరుస్తున్నాయి. అందమైన ప్రకృతి దృశ్యాల మధ్యపడుకొన్న పెద్దమేకలు లేచి నిలపాడి ఓల్లువిరుచుకున్నాయి. పిల్లమేకలు తల్లిపొదుగు చేరాయి. వాటికి వెచ్చదనం కోసం కింద పరచిన ఎండుటాకులు వాటికాక్కు తొక్కిడికి చిందర వందరైపోయాయి.

పక్కనే ఉన్న నెగడు మండి మండి నివురుగప్పుతుంది. కౌరుకులు ఇంకా చల్లారలేదు. పిల్లమేక ఒకటి తల్లి పొదుగు కోసం చెంగవేయడంతో ఇంకా చల్లారని కౌరుకుపై కాలు పడి మిరుకొట్టి 'మే' అని అరిచింది. ఒకటి తరువాత ఒకటి మరిచిపోయినా ఆరుపును తిరిగి అపుడే నేర్చుకున్నట్టుగా లయగా 'మే' అంటూ అరవడంతో ఉలిక్కిపుడి లేచాడు యిప్పు తలండి. ప్రక్కనే నిద్ర పోతున్న కూతురు మోతీ కప్పుకున్న పాతగుడ్డను సరిచేశాడు.

మంచం లోంచి లేచి ఒక్క విరుచుకున్నాడు. మేకల పాకవైపు దృష్టి సారించాడు. చెల్లాచెదరయిన కౌరుకుల్ని సరిచేశాడు. మరో మంచంలో గాఢనిద్రపోతున్న కొడుకువేపు చూశాడు.

ఇప్పదిపుడే జొన్నకంకి పాలు పోస్తోంది. ఇప్పటినుంచి పంట యింటి కొచ్చేదాకా మరింత జాగ్రత్తగా కాపలా కాయాలి. అర్థరూతి దాకా తాను కాపలా కాసాక ఏసుని నిద్రనించి లేపి కాపలా పుండమని తాను పడుకున్నాడు. తాను లేవక ముందే వీడు గురు కొడుతున్నాడు. మేకలను పక్క పాకలోనే కట్టేలోనే కట్టేసినా వాటి వాసనకు వచ్చి పులిగొడ్డు? ఎలుగుబంట్లు, ఏదులు జొన్నకర్రలు పీక్కుపోతే? ఘ! వీడికి వయసు వచ్చినా బాధ్యత గుర్తెరగడం లేదు!

వీడికి బాధ్యత తెలిసిరావడానికి ఏంచేయలి! ఆం! వీడికి పెళ్ళి చేస్తే సరి! వేరు గుడిసె, వేరు సంసారం, వేరు వ్యవసాయం! అపుడుగాని వీడికి బుద్ది రాదు.

అపునూ! వీడు మహువా (విపు) పూలు ఏరడానికి తన వెంట వచ్చినట్టే వచ్చి ఎక్కుడో తప్పదీస్తాడు. వెతగ్గా వెతగ్గా లకింబాయి పక్కన నవ్వుతూ కనపడతాడు. తనని చూడగానే ఏమీ ఎరగనట్టు తన వెంట వచ్చేస్తాడు. నాకు తెలీదనుకుంటాడేమో వీడు!

లకింబాయి చూడ చక్కని పిల్ల. కనుబొమ్మలమీదా, నొసట్లలోనూ, చెంపలమీదా, గదువు మీదా, మెడ కిందా పాడిపించుకున్న చుక్కబోట్లు ఆ చక్కదనాన్ని చిక్కబరుస్తున్నాయి.

ఆది ఈ నదుమ జాకెట్లు వేస్తూంది. వీనికి తగిన పిల్ల. లకింబాయి తమ 'యిల్లుచొచ్చి'

వీడి పెళ్లామైతే బాబూరావు మడెతో ఎంత లడాయి అవుతుందో!

బాబూరావు మడె కొంత కలిగినవాడు. రెండు జతల దున్నపోతల వ్యవసాయం. ఇటీవల ఎదిగిన కోడెదూడల్నిచ్చి రెండు పోతుల్ని తీసుకున్నాడు.

పశువులంగడికి పోయినపుడు ఆ బేరగాళ్ళు కోడెదూడల్ని చూసి నాకంటే నాకని కొట్టాడుకు ఛస్తారు. వీటికి బదులుగా యచ్చే దున్నపోతులు మావి చూడండి అని ఒకడటూ, ఒకడిటూ గుంజుకుపోతారు. కోడెల్ని తీసుకుని దున్నపోతుల్ని యస్తే వాళ్ళకి ఏం లాభమొస్తుంది? తనకైతే దున్నపోతులే నయం అనిసిస్తుంది. అందుకే బాబూరావు మడె కోడెదూడల పీడ వదిలించుకుని మాంచి బలిసిన దున్నపోతుల్ని తీసుకు వచ్చాడు.

బాబూరావు మడెకు పదిదాకా మేకలున్నాయి. రెండకరాలు వరి పండే పొలం కూడా ఉంది. వాళ్ళ గూడంలో నాందేవ గాయకల్ (పెద్ద) తర్వాత అంతటివాడు.

తమకేం ఉందీ! ఈ జొన్నచేసూ, వులవలు పండే మరో ఎకరం తప్ప! అయిదు మేకలైతే వన్నాయి. పంట కోతకు ముందు జరుపుకునే పండుగకు ఒకటి ఎలాగూ తెగుతుంది. దనరాకు అహిరి మహారాజుకు ఒకటి ఎలాగూ సమర్పించుకోవాలి. ఘారెస్టు అధికారుల కన్నబడ్డా, ఎలుగుబంట్ల కన్నబడ్డా వాటి బతుకు కుప్పకూలిపోవదానికి ఎంతో సమయం అవసరంలేదు.

కళ్ళు నులుముకుంటూ మోతీ లేచింది. మోతీకి చుక్కబోట్లు పొడిపించాలి. ముఖమంతా చుక్కబోట్లు పొడిపిస్తే ఎంత చక్కగా వుంటుందీ! చేతి మీద కూడా చుక్కబోట్లు పొడిపించాలి. లేకపోతే దీన్ని ఎవరు పెళ్ళాడతారు ?

పాక బయట నిలబడి ఒళ్ళు విరుసుకున్నాడు యిస్తూ. ప్రాణంతో సమంగా చూసుకుంటున్న జొన్నచేసువేష చూశాడు.

జొన్నచేసు ఏపుగా పచ్చగా పెరిగి కంకివేసింది. కంకి ఇప్పదే పాలు పోసుకుంటున్నది. జొన్న కర్రలు వర్షంలో తడవడంతో కడిగినట్టు మరింత పచ్చబారి కనిపిస్తున్నాయి. కర్రలో అక్కడక్కడా నిలిచిన నీటి చుక్కలు నీటిలో మెరిసే చందమామ చేపల్లా కనిపిస్తున్నాయి.

ఇస్తూకు చేపలంటే నోరూరింది. వర్షం బాగానే పడింది. మదుగులు బాగానే పారుతున్నాయి. ఆ మదుగులో బాగానే దొరకపచ్చ. ఈ రోజు ఎలాగైనా చేపలు పట్టుకురావాలి.

చలి చలిగా వున్న దేంటివాళ! వేడివేడి జొన్నంబలి తాగుతూ అంచుకు కాల్చిన చేపలు కొరుక్కుతింటుంటే ఓహో! ఎంత కమ్మగా ఉంటుంది.

తనని చేపలవేటకాదు అంటారు. ఆ మాటకొస్తే తమ గూడాలలో చేపలు, మాంసం, సారా, పండుగు అంటే ఇష్టపడని వాళ్ళేవురు ? దొరికితే రోజూ తిందామనే ఉంటుంది.

చేపలంటే జ్ఞాపకంవచ్చింది. ఓసారి చిన్న తనంలో ఏంజరిగింది? అపుడు గూడం ఇక్కడ ఉండేది కాదు. ఇక్కడికి తూర్పు దిక్కున వుండేది. పక్కనే ప్రాణహిత నది ప్రవహిస్తు ఉండేది.

చుట్టూ దట్టమైన అడవి. యిప్పటివలె అప్పుడు పచ్చిక బయళ్ళు కానీ, అడవి లేని ప్రదేశం కానీ కన్నించేది కాదు. ఎటు చూసిన చూపుఆనినంత మేర అడవే.

అపుడు తమకు యొంత పెద్ద మేకలమంద వుండేదీ! అరోజు మేకలకు నీళ్ళు తాగించబోయి చేపలు కనబడితే వాటిని పట్టుకుంటూ సంతోషంతో మైమరిచి పోయాడు. మేకలు అడవిలో పడ్డాయి. ఘారెస్టు అధికార్ల కంటబడ్డాయి. మందకు మంద కొట్టుకపోయి

కట్టేసుకున్నారు వాళ్ళ తన తండ్రి పోయి కాటు మొక్కొనా వదల్లేదు. చివరకు నాలుగు ప్రాణం బట్టిన మేకల్ని దండుగ కింద లాక్కొని మిగతావి దయతో వదిలిపెట్టారు.

మేకలు జ్ఞాప్తికీరాగానే ‘మోతీ! మేకలు జాగ్రత్త!’ అని పౌచ్చరించాడు.

వీడింకైనా లేస్తాడా అని కొదుకు వేపు చూశాడు. యిస్తు మంచానికి తన వేపు వంకలు తిరుగుశూ నిటారుగా పాచుచుకొచ్చిన రుప్పికొమ్ముల పంగని కిరీటంగా కట్టుకున్నాడు. దానికి జింక తోలు అమర్చాడు. దుప్పి కొమ్ముకు అడవి సారకాయ బుర్ర వేలాడుతోంది.

“అరె! సారకాయ బుర్రమరిచేపోయాను.” అని సారకాయ బుర్రని తీసుకున్నాడు యిస్తూ. మోతీని మరోసారి పౌచ్చరించి బయటకు నదిచాడు.

మట్టు అడవి. అడవిలో జొన్నచేను. చేసు మధ్యలో ఒక పాక. ఆ పాక నానుకొని మేకలపాక. రెండు పాకల మధ్య నెగడు.

ఆ పాకలో రెండు మంచాలు. నాలుగు పంగ కర్రల్ని పాతి పంగలలో మంచం పష్టిల్లా వాసాలు వేసి కదిలిపోకుండా మోదుగునారతో కట్టారు. వాటిపై సన్నని కర్రలు పేర్చి నారతో కదలకుండా కట్టారు. దానిపై వాడిపోయినగడ్డి. గడ్డి మీద విరిగిపోయిన పాతపంచే, ఆ మంచం కింద అంబలి కాసే కుండలు.

ఆ పాక వాసానికి పొన్నగదుక మూట ఉట్టిలా వేలాడుతోంది. అడవి గడ్డి కప్పిన ఆ పాక ఏకాంతంగా ఉంది. అక్కడికి కూత పెట్టుదూరంలో మరొకరి చేసు. అందులో యిలాంటి మరొక పాక.

రెండు మైళ్ళు పరిథిలో పాకలు వేసికొని ఆ చేసుల్లో కాపలా ఉంటున్న వాళ్ళదంతా ఒకే గూడెం. వాళ్ళ గూడెం ఈ చేసుకు మధ్యలో కేంద్రంలా పుంటుంది.

ఏదాదికి ఆరునెలలకు పైగా ఆ గూడెం నిర్మానుష్టంగా ఉంటుంది. ఎవరి పంట కాపలా కోసం వారు అలా ఆర్పెల్లటుపైగా ఆ పాకలలోనే ఉండాల్చి ఉంటుంది.

అలా రెండుమైళ్ళు దూరంలోనే మరోగూడెం ఉంటుంది. పది పన్నెందు కిలోమీటర్ల పరిథిలో అలా ఎనిమిది గూడాల దాకా ఉన్నాయి.

అడవితల్లి ఒడిలో అమాయకంగా పెరుగుతున్న అడవిపుత్రులు గోందులలో యిస్తూ కుటుంబం ఒకటి.

సూర్యుడు తూర్పు కొండలలోంచి అపుడే తొంగి చూస్తున్నట్టున్నాడు. మట్టిపైనం మీద దోరగా కాల్చిన జొస్కురొట్టిలా ఆకాశం వెచ్చగావుంది. ఆరబోసిన విప్పశాల వాసనలా వెలుగు వ్యాపిస్తోంది.

అదిగో! ఎంత మట్టుపడ్డా తూర్పు కొండలలోని పెద్దదేవునికి క్రమం తప్పకుండా దండంపెడుతోంది పొర్కు. మనసులోనే తానూ పెద్దదేవునికి మొక్కుకున్నాడు యిస్తూ.

అలివి అయిన బాటలో ముందుకు నదుస్తున్నాడు యిస్తూ. ఏపుగా పెరిగిన గడ్డిలో కొత్తవాళ్ళకు తొవ్వే తెలియదు. అలవాటుగా నదుస్తున్న కాలుకు కసుక్కున దిగబడింది.

కత్తిలా మొనదేరిన రాయి ఇదివరలో రెండుసార్లు యిస్తూకు పుండుకు గుచ్ఛకోవడంతో ఇస్తూ కోపంగా దాన్ని పెరికివేశాడు. అక్కడ కూరిన కొత్త మట్టిలో ఎడంకాలి కింది పుండు కూరుకుపోయింది. మట్టిలోని చిన్నచిన్న రాళ్ళు కుచ్చుకుపోయి విలవిలలాడి పోయాడు. మెల్లిగా ఎత్తి మట్టికాలుతోనే అడుగు ముందుకేశాడు. పుండు సలుపుతోంది.

అది (భార్య) ఈ పుండుతోనే పోయింది. ఈ చలికాలం వస్తే సరిగ్గా మూడేళ్ళవుటుంది.

మూడేళ్ళ క్రితం వచ్చిన చలికాలం ఇలా చాలా మందిని తీసుకుపోయింది. పండిన పత్రికాయ పగిలినట్టు, ఎండకేసిన బొంగు నెఱి లిచ్చినట్టు, చల్లని చలికి శరీరం పట్టున పగిలే చలికాలం.

ఆదవాట్టు మోకాలిషైనించి చుట్టుకున్న చీర ఛారీ మీంచి కొంగులా వేలాడేసుకోవడంతో శరీరం మీద మరే ఆచ్చాదనా లేక చలికి పగిలి పుండును రంపంతో కోస్తున్న బాధ.

పదిహేను రోజుల్నించి జ్యారంతో ఒళ్ళు నెగడులా మందుతున్న సమయంలోనే దానికి బహిష్మ రావాలా ! ఇక తప్పలేదు. ఎప్పటిలాగే బహిష్మ అయ్యాక వేరే పాకలో ఉంది. గిరిజన స్త్రీలు నెలసరికి ప్రత్యేకమైన పాకలో చేరతారు.

వన్నువే మూడు ముతక గుడ్డలు. కుండెడు తేనె పుచ్చుకుని పావుకారు యిచ్చిన రెండు చద్దర్లు ముడ్చిపంచెలా పల్పగా ఉన్నాయి. అలాంటివి ఎన్ని కప్పినా ఆ చలిజ్యరం ఆగదు. రెండు పల్పటి చద్దర్లకు ఆగుతుందా ! ఇంట్లోకి రావాల్సిన నాల్గోరోజు వుదయాన అది కట్టోలో కట్టే అయిపోయింది.

ఏ రాత్రి పోయిందో, రాత్రి చలికి అది ఎంత విలవిలాలాడిందో ! ఎంతో దిట్టంగా వుండేది - ఎంత కష్టపడి పనిచేసేదీ!

తాను కూడా ఈ పుండుతోనే పోతాడో ఏమో! ఎన్ని ఆకులు కట్టినా ఎన్ని పసర్లు పోసినా, ఈ పుండు భయపడడం లేదు.

మెల్లిమెల్లిగా మట్టిని తీసేశాడు. పుండులోంచి రసి కారుతోంది. చేపల జిహ్వచాపల్యం ఆ బాధని అథిగమించింది. మడుగు చేరాడు.

పలచగా కాచుకున్న జొన్న అంబలిలా కదిలీకదలనట్టు ప్రవహిస్తున్నాయి. నీళ్ళు పైనించి ఎక్కుడో రాళ్ళకు ఢీకొంటున్న నీళ్ళ గలగల వినిస్తోంది.

ఉత్తరాన ఉన్న గుట్టమీద పుట్టి అడవిలో చారబారి ప్రాణహితలో కలవడానికి పరుగులు పెడుతున్న వాగు అక్కడ కొంత మడుగుగా వుంటుంది.

మట్టికాలు నీళ్ళలోకి దించాడు. పుండుకు అంటిన మట్టి మెల్లిమెల్లిగా కరిగిపోతోంది. ఏదో కొరికినట్టయి చటుక్కున కాలు పైకితీశాడు. చేప చెంగున నీటిలోకి దూకింది.

అరెరె! చిటికలో తప్పిపోయింది. అనుకుంటూ పిక్కలోతు నీళ్ళలోకి నడిచాడు. కాలును మళ్ళీ ఏదో కొరికినట్టు కాగానే కాలు అలాగే వుంచి చటుక్కున చేతుల్లో చేపను పట్టుకున్నాడు. తీసి ఈచ్చి ఒడ్డు కేసి చరిచాడు. దాని తల భూమికి తాకి తోక ఆడిస్తూ అక్కడే చతికిలబడింది.

ఏదో మెరుస్తూ నీళ్ళల్లో పరుగుపెడుతోంది. ‘పెద్ద పాపరకూన’ అనుకుని రెండంగలలో దొరకబుచ్చుకుని ఒడ్డు మీదికి విసిరేశాడు. అదేదో విషపు పాములా వుంది. జరజరా పాకుతూ గడ్డిలో కలిసోయింది. అది పామని, కాటేస్తే పోయేవాడేనని తెలిసి భయంవేయలేదు. ప్రమాదాలు వారి నిత్యజీవితంలో కోకొల్లలు. పైపెచ్చు అది పాపరకూన కానందుకు విసుక్కున్నాడు.

జెల్ల చేప కోరలు పుండులో దిగబడి లాగుతుంటే శరీరమంతా బాధతో విలవిలలాడిపోయాడు. అయినా వదల్లేదు. అలా చాలినన్ని చేపలు పట్టుకుని సారకాయ బుద్రలో వేసికొన్నాడు.

రసితో నీచు వానన వేస్తున్న పుండంతా కొరికినట్టు అయింది. నీళ్ళలో నానిన పుండు పురైలోంచి అప్పదే తీసిన మెదడులా నెత్తురు చారికలతో మరీ పచ్చి అయింది.

ఎదంకాలు పుండువల్ల కాలు చాపి ఒంటికాలి మీద దౌడ్డికి కూర్చున్నాడు. ఆకులతో తుడుచుకుని గోచీ పెట్టుకుని, చేపలు తీసుకుని పాకకు బయల్సేరాడు.

ఓసారి నూనె అమ్మవచ్చిన పొవుకారు యిది చూచి తనని అనాగరికుడని ఎద్దేవా చేశాడు. చేతికి అంటకుండా అపుద్దాన్ని ఆకులతో తుడిచేసుకోవడం కన్నా చేతికి అంటుకునేట్టు అపుద్దాన్ని కడుకోవడం ఎలా గొప్పదో? అది అప్పటికి ఇప్పటికి యిస్రూకి అర్థంకాని విషయం. వాళ్ళ గూడెంలో వాళ్ళంతా యదేపని చేస్తారు కదా!

నదుస్తూ, నదుస్తూ అక్కడక్కడ కన్నించిన ‘నన్నెగడ్డల్ని’ (వుల్లిగడ్డ, కందిగడ్డల్ని పోలి ఉంటాయి) పెళ్ళగించి పంచెలో వేసికొన్నాడు.

‘ఓయి’ అని నాల్గుదేవర్ల కటిసిదం నడిమెక్ నిత్తం కేక వేయడంతో ఏంటన్నట్టు ఆగిపోయాడు.

కటిసిదం నడిమెక్ ది యిస్రూ పక్కగూడెం. చేను ఈ తోవకే కొంత లోపలికని ఉంటుంది. నాల్గుదేవర్ల వాళ్ళు తాబేలు తినకూడదని ఆచారం. తాబేలు యచ్చి చేపలు తీసుకుపోదామని వచ్చినట్టున్నాడు కటి.

తాబేలును పొతం చేయడం చాలాపని. చేపలైతే యిట్టే కాల్పుకుని తినేసేయవచ్చు. కటి మాటల్లోకి దించాడు.

దసరా ఇంకా కొద్దిరోజులే ఉంది. అహిరి మహారాజ్ కొలువులో దసరా ఉత్సవాలు ఆట్టహసంగా జరుగుతాయి. అహిరి, సిరొంచ, ఏటిపల్లి తాలూకాలలోని గోండులంతా ఆ ఉత్సవాలలో పాల్గొనడానికి చేరుతారు.

అయితే ఎవరి భత్యం వాళ్ళే తెచ్చుకోవాలి. పైపెచ్చు వచ్చినవాళ్ళే అహిరి మహారాజ్కు మేకలు, డబ్బులు కానుకలుగా సమర్పించుకుంటారు. రెండు రోజుల ఆ ఉత్సవాలలో పాల్గొనడానికి మరి రెండు రోజులముందే బయలుదేరాల్సి ఉంటుంది. మహారాజ్కు సమర్పించుకోవడానికి ఒక మేకను అట్టేపెట్టాడు కటి. అలా అనేక విషయాలపైకి మళ్ళీంది సంభాషణ.

ఆ పండగ రెండు రోజులూ తన సరసకు వచ్చేవారికోసం పూసలు, యితరత్రా కొనిపెట్టడానికోసం డబ్బు కూడబెడుతున్నాడుకూడా. కటి భార్య ఇటీవలే పోయింది. ఆ పండగ రోజులలో ఆపాటి లైంగిక స్వేచ్ఛను ఆ గూడేల్లోని వారు అనుభవిస్తుంటారు. మహారాజ్ యిస్రూ ఏం కానుకలు తీసుకుపోవాలనుకుంటున్నాడో తెలుసుకోగోరాడు కటి.

‘ఏమో చూద్దాం’ అని ఆలోచనలో పడిపోయాడు యిస్రూ.

ఏటా మహారాజ్కు మేకలైతే సమర్పిస్తున్నాడు కానీ మహారాజ్ తమ బాగోగులు గురించి ఒక్కణాడూ వచ్చి చూసింది లేదు.

బొంగు కొట్టే కూలి, తునికి ఆకు తెంపే కూలి పెంచడానికి సర్కార్తో లడాయి చేస్తున్నానంటాడు ప్రతిసారి. కానీ అయిదేళ్ళ నుంచీ అదే కూలీ యిస్తున్నారు. మహారాజ్ నేను మీవాళ్ళే మనమంతా ఒకే జాతి - ‘గోండు జాతి’ అంటుంటాడు ప్రతిసారి. మహారాజ్ దర్శనం, మహారాజ్ మాటలు ఎందుకో మొక్కుబడిగా మారినట్టనిపించింది యిస్రూకు.

మోతీ మాత్రం క్రమం తప్పకుండా వెళ్ళాల్సి ఉంటుంది. వెళ్ళకపోతే తమ గూడెం లి.వి.ఎస్.రాములు కథలు

పట్టే కుర్కుగాయతల్ ద్వారా పదిరూపాయలు దండుగ మహరాజీకు పంపించారు
ఉంటుంది.

మగవాళ్లు వెళ్లకపోతే ఏమీలేదు కానీ అడవాళ్లు మహరాజీ కొలుపుకు తప్పక వెళ్లారు.
వెళ్లి నాట్యం చేయాలి. లేకపోతే దండుగ కింద పదిరూపాయలు ఇష్టారు.

మోతీ వెళ్లే ఏనూ వెళ్లానంటాడు. వాడికి అక్కడ లకింబాయి కన్నిస్తుంది తదా! ఈని
చెల్లెలుకు తోడుండాలి కదా! సోకు చూపుతాడేమో! కానీ ఈ చేను కాపలా తన ఒక్కిట్టే
అయ్యేపనేనా? చేతి కొచ్చిన పంట! ఆగం కాదూ! ఎవరినీ పోనిచేంది లేదు.

అదీ గాక తన వద్ద ఏవీ డబ్బులు! ప్రస్తుతం మూడు రూపాయలు మాత్రమే ఉన్నాయి.
పంట ఇంటికొచ్చి బొంగు కట్టడం ప్రారంభించేదాక తనకు ఏవిధంగానూ డబ్బు అందే
అవకాశం లేదు! ఏం చేయనూ! ఏమోలే! ఎప్పటి సంగతి అప్పటికి! ఏమనుకుంటాడో!

కొన్ని చేపలు పెట్టి తాబేలు తీసుకుని నడుస్తున్నాడు యిస్తూ. నడుస్తునే పాక పీదికి
మనసు పోయింది.

మోతి జొన్న అంబలి కానే ఉంటుంది. పోగానే చేపలు కాల్పుకుని అంబలి తాగుతూ
అంచుకు నన్నెగడ్డలు, చేపలు కరకర నములుతుంటే!

ఓహో! ఎన్ని రోజులైంది నీసు తినక! చేనులోకి పరుగెత్తుకొచ్చిన చెవుల పిల్లని తిని
వారం రోజులయింది. ఈ మధ్య యేదీ దౌరకకపోయే! అఖ్య! నీసు తినక వారం గడిచింది!

జొన్న గడుక వేసుకుని నూనె వేసి వండిన చేపలు తింటె అదే తమకు గొప్ప భోజనం.
నూనెకు పైసలు కావాలి, నూనె వాడాలంటే ఇంకెన్ని రోజులు గడవాలో! ఈ అంగీ
చిరిగిపోయింది. మరో అంగీ కుట్టించుకోవాలన్నా ఎంత కాలం ఆగాలో!

* * *

అలా తమ బతుకూ జీవన స్థితిగటులూ ఆలోచిస్తు జొన్నచేను చేరాడు యిస్తూ. తన
డోహలన్నీ తలకిందులు కావడంతో పై ప్రాణం పైనేపోయింది. పాక వాతావరణం అంతా
మారిపోయింది.

పాకలో ఫారెస్టు అధికారులు తిష్టవేసి కూర్చున్నారు. ఏనును పారిపోకుండా గుంజకు
కట్టేశారు. బాగానే కొట్టినట్టున్నారు, శరీరంపై కొట్టినచోటల్లా దద్దు తేలింది.

అంబలి కాసిన కుండ తన్నుతో వక్కలైనట్టుంది. ఒలికిపోయన అంబలి తాగడానికి
గండుచీమలు బారులు తీరాయి. పైకి వున్న గడుకములై కర్తృతో కొట్టడంతో మంచంలోని
గడ్డిలో కారిపోయింది. మోతిని కొట్టినట్టున్నారు. ఏడ్చి ఏడ్చి చెంపలు కన్నిటితో ధారలు
కట్టాయి.

అదంతా జీవితంలో భాగమైపోయింది. అందుకే కొద్ది క్షణాల్లో తేరుకున్నాడు. అరె!
మేకలేవీ! అత్యతగా జొన్నచేను వేపు చూశాడు. చేనుని పాడు చేయలేదు నయం. కానీ
మేకలేమైనట్టు?

వచ్చిన వాళ్లు యిస్తూ దాచుకున్న ఇప్పసారాని బాగా తాగినట్టున్నారు. పాకలో గుప్పన
వాసన విసిరి కొడ్డోంది. గుడిసె పైకప్ప కూడా కొంతపీకి కుప్పేసినట్టున్నారు. పెద్దపులి
కొట్టిన ఎద్దులా ఉంది వాతావరణం.

ఇస్తూని చూడుంతోనే మాటూ పలుకూ లేకుండానే జంతువులా అరుస్తూ కర్ర పుచ్చుకొని పైన పద్దాడొకడు. ఆ దెబ్బలు కాచుకొంటుంటే సారకాయ బుర్ర పగిలిపోయింది. చేపలు చెల్లాచెదురయ్యాయి.

కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. పుండు మీద దెబ్బ తాకి విలవిలలాడిపోయాడు ఇస్తూ. బాధగా గుండెలవిసిపోయేట్లు అరిచాడు.

అప్పుడు నోరు విప్పారు అధికారులు. “ఇంతసేపటిదాకా ఎటు పోయినపురా! నీకోసం ఎంత సేపని పడివుండాలేరా.” తిట్ల దండకం ప్రారంభించారు.

రిజర్వ ఫారెస్టులో మేకలు అక్రమంగా మేస్తున్నందుకు వాట్చి జప్తు చేసినట్లు, ఆ పాకకు కట్టే కొట్టినందుకు దండుగ, ఫారెస్టు భూమిలో జొన్న వేసినందుకు ఏటా ఇచ్చే మామూలు అన్నీ కలిపి తన మీద మోయలేనా భారం మోపినట్లు ఆ తిట్ల దండకం ద్వారా అర్థమైంది ఇస్తూకు.

ప్రతియేటా ఇలా దౌర్జన్యం చేస్తున్నారని ఈసారి వర్షాకాలం పూనక ముందే తునికి ఆకు కూరీ పైసలొచ్చాక అందరు జమ చేసి కుర్రుగాయతల్ చేతిమీదుగా ఇచ్చారు.

అతను కుర్రుపటేల్ వద్దకు డబ్బు తీసుకుని పోయినపుడు తాను కూడా ఉన్నాడు. నిండు గడ్డం, బోడమీసం, మేక నమిలినట్లుగా ఎపుడూ దోడకాడ పాన్, ఉర్రూ, తెలుగూ, గోండూ కలిపి కొట్టేస్తుంటాడు.

వీడేమో ఎర్రబుర్ర మీసాలవాడు. అంటే పాతవాడు బదిలీ అయిపోయాడా! దిమ్మెక్కిన తల అదపులోకి వచ్చిన ఎంతసేపటికి గానీ ఈ ఆలోచన రాలేదు.

కుర్రు మాత్రమే ఇప్పీ మాట్లాడగలడు. అన్న కుర్రుకే తెలుసు. ‘ఓయా’ అని యేదో కేకవేయబోతూ మరో వేపు వెళ్ళడానికి అడుగు ముందుకేసాడు.

తమ మీదకు దాడికి పిలుస్తున్నారనుకున్నారు వాళ్ళు భయంతో ‘అరవకు’ అని హెచ్చరించారు.

మోకాళ్ళ మీద నిలబడి అందరి కాళ్ళు పట్టుకున్నాడు. అసహ్యంచుకుంటూ కసిరారు వాళ్ళు.

“నాన్నా ! వీళ్ళు మనలనెందుకు కొడుతున్నారు ? ఏం తప్పు చేశామని” బాధగా గోండు భాషలో అడిగాడు ఏను.

“భాషలో మాట్లాడకురా !” అంటూ అధికారి పళ్ళు కొరికాడు. ఏనుకు యేదో చెప్పాలనుకున్న ఇస్తూ నోరు అలాగే మూతపడింది.

‘మేకపట్టి’ పోకపట్టి మామూలు కలిపి మొత్తం యాబైరూపాయలు జుర్మానా ఇవ్వాలే ! రెండు రోజుల్లో ఇవ్వకపోతే మేకలు జప్తు మాత్రమే కాదు ! జొన్నచేను కూడా దక్కదు.’ హెచ్చరించారు వాళ్ళు అదేమాట మళ్ళీ హెచ్చరించారు.

యాబై రూపాయలంటే మాటలూ! యాబై ! ఉన్న ఘళంగా యొక్కప్పించి వస్తాయి? యాబై ఇచ్చినా జప్తు చేసిన మేకలలో ఒకటో రెండో స్వాహా చేసి మిగిలినవే ఇస్తారు కదా! పంటైనా దక్కాలంటే యాబై ఇవ్వక తప్పదు.

రేపటి నుండి కంకబొంగు కొట్టండి. ఈ జుర్మానా అందులో కోసుకుంటాం. ఈ ఒక్కసారికి యా అవకాశం రా ! ఆచ !

వాళ్ళు నమస్కను సృష్టించారు. పరిపూరించారు. వాళ్ళాచ్చిన ఆసలు కారణం విపరించడానికి ఇంత ప్రాతిపదిక కావాల్సి వచ్చింది.

ఇస్తూ జవాబుకు ఎదిరిచూడకుండానే వెళ్ళిపోయారు.

త్వరలో వర్షాలు తగ్గుముఖం పడ్డాయి. ఇక బొంగు కట్టే పని ప్రారంభమౌతుంది. కొట్టుకుపోయిన మట్టిత్రోవలో బాగు చేస్తారు. మంచి రోడ్డునానుకుని ఉన్న గూడేలలో ఇంతకంటే హీనం. వాళ్ళ కుటుంబంలో సగం మంది విధిగా బొంగు కొట్టడానికి వెళ్ళాల్సిందే. పేపరు మిల్లు నిరాటంకంగా నడవాలంటే ఫారెస్టు అధికారులు తీసుకునే చర్యలలో ఇది ఒకటి. వారి పొలాలు, చేస్త కాపలా గూర్చి ఎంత మొత్తుకున్నా ఘలితం హన్సం. విధిగా బొంగు కొట్టాల్సిందే. తమ గూడేలు మరీ లోతట్టుకుండడం వల్ల తాము బతికి పోయారు. తోవ సాపుగా ఉన్న ఆడవిలో నుండి లోతట్టుకు పోదామని మరీ పట్టుపట్టి కుర్రు చచ్చిపోయిన పెద్దన్న యిక్కడ గూడెం పెంపాందించాడు.

ఇక్కడి నుండి కూడా కాగితం పరిశ్రమకు బొంగు సరఫరా కావాల్సిందే. అయితే దసరాకు కొంచెం ఆటూ యిటూగా ఈ పని ప్రారంభమౌతుంది.

మహోరాష్ట్ర ప్రభుత్వం తన రిజర్వ్ ఫారెస్టు నుండి కొట్టించిన బొంగు పరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందాలి అనే నెపంతో ఆతి తక్కువ (సభ్యీడీ) ధరకు ఆ మిల్లుకు సరఫరా చేస్తుంది. పేపరు రేటు మీద మాత్రం ప్రభుత్వం పరిమితి విధించలేదు.

ఈ పేపరుమిల్లు మరి పదిహేనేళ్ళ తర్వాత నడవడానికోసం ఆని ప్రభుత్వం ఆడవి నరకడం ప్రారంభించింది. అడవి నరికి వ్యవసాయ యోగ్యం చేసికొన్న భూముల్ని పైసా ఖర్చు లేకుండా గోండుల్నించి ఆక్రమిస్తారు ఫారెస్టు అధికారులు. ఆక్కడ కలప బొంగు ప్లాంటేషన్స్ ప్రారంభిస్తుంది ప్రభుత్వం.

అలా పోదు వ్యవసాయం తరిగిపోయి ప్లాంటేషన్ అభివృద్ధి చెందుతున్నది. అలా ఎప్పటికప్పుడు నిరాశ్రయులైన గోండులు స్థిర వ్యవసాయం చేసుకోవడానికి నెట్లీవేయబడ్డారు.

అలా అడవి నరికి వ్యవసాయం మొదలుపెట్టి రెండు మూడేళ్ళ దున్ని రాళ్ళీరి పంట తీస్తా మంచి భూమిగా తయారు చేసేసరికి ఫారెస్టు అధికారులో దొరలో ఆ భూమి తమదని వస్తారు. వారిని తిరిగి యధాహర్య స్థితికి నెట్లీవేస్తుంటారు.

దొరలంటే ఒక వర్గమే కాని ఒక కులం కాదు. అంకిస ప్రాంతంలో వెలమదొరలు, సిరొంచలోనేతే ముస్లిందొరలు, మిగతా చోట్ల పటేళ్ళు, సర్పంచులు మరికొన్ని చోట్ల పొవుకార్లు.

పెల్లుబికిన కన్నీరు కనుగుడ్లలోనే యింకిపోయింది ఇక్కడితోనే అయిపోయిందా! తమ జీవితాలలో యింకెన్ని బాధలు అనుభవించాల్సి ఉందో! పెద్ద దేవునికి, మహంకాళమ్మకు ఏం మొక్కలు తక్కువ చేశామో! తమ మీద యింత నిర్మయ, కోపం ప్రదర్శిస్తాన్నారు. ఈసారి పంట కోత ముందు జరిపే పండుగలో బాగా మొక్కలు తీరుస్తాం! మమ్మల్ని రక్కించు తండ్రి - అంతదాకా ఓపికపట్టు తల్లి!

ఏసు కట్టు విప్పాడు యిస్తూ. కూరలు వుడికించే కుండలో నీళ్ళు పోసింది మోతీ. ఆ నీళ్ళే అంబలి రంగులో ఉన్నాయి. ఆ నీళ్ళలో అంబలి కాయడం మొదలెట్టింది.

కట్టతో బిగుసుకుపోయిన కండల్ని రుద్దుకున్నాడు ఏసు. పాకముందు పొదవాటి బొంగుకు పై కొసన కట్టిన కత్తి - మేకలకు చిగురుకొమ్మల్ని కోసే కమ్మకత్తి అప్పే విచ్చుకున్న మబ్బుల లోంచి వచ్చి వర్షిస్తాన్న పెలుగుకి నల్లగా మెరుస్తాంది.

దాన్ని చేతిలోకి తీసుకుని తండ్రి వేపు చూశాడు ఏను. దాంతో ఒక్కక్కడి తల తెగవేయడానికి అనుమతివ్య అని తండ్రిని అడగడం లేదు కదా ఆ చూపులు!

ఇస్తూ అదేమీ గమనించడం లేదు. మంచంలో ఒలికిపోయిన పొడిగడకను మంచం కింద గుడ్డ పరిచి మంచంలోని గడ్డిని మెల్లగా లేవనెత్తి కిందకు వాల్పుతున్నాడు. గడకతో పాటు గడ్డిరెల్లు కూడా రాలుతోంది.

తెల్ల బట్టల వాళ్ళంటే చిన్నప్పటి నుంచీ మోతీకి ఎందుకో తగని భయం. నాన్న కూడా వాళ్ళని చూస్తే భయపడతాడుకదా! కుర్రగాయితల్ (గూడెం పెద్ద) వాళ్లకు వంగి వంగి దండాలు పెడతాడు. ఎంతో మర్యాద చేస్తాడు.

ఎప్పటివలెనే ఈ రోజు ఉదయం అంబలి కాసి యింత తాగి మేకల్ని తీసుకుని కచ్చా బాట వెంట కమ్ము కత్తి తీసుకువెళ్లింది. ఏదైనా కాయో హండో తనకూ దొరకచ్చని ఆశపడింది. ఆ బాట వెంట తెల్లబట్టలవాళ్లు రావడంతో భయంతో పాకకు పరుగెత్తుకొచ్చింది.

అన్న అంబలి అలా గిన్నెలో పోసుకున్నాడో లేదో వాళ్లు గిన్నెనీ అంబలి కుండనీ ఒక్క తన్నుతున్నారు. నోటికాడి బుక్క ఎగరగొట్టినందుకు అన్న ఎదురు తిరిగాడు. వాళ్లు నలుగురు అన్న ఒక్కడు. అన్నని చితకదన్ని గుంజకు కట్టేశారు. పాకంతా వెదికారు. చిందరవందర చేశారు. మంచం కింద గడ్డికుప్ప కింద దాచిన సారా వెతికి పుచ్చుకున్నారు. హంటల హండుగ కోసం తన తండ్రి దాన్ని జాగ్రత్తగా కాపాడుకుంటూ వస్తున్నాడు. అంత సారా! మొత్తం గుటకాయ స్వాహా చేశారు.

ఎఱ బడ్డ కళ్ళతో తనని చూస్తుంటే ఎంత భయం వేసింది! ఎలైనా పారిపోవాలనిపించింది. కాని అన్నను ఎక్కడికైనా తీసుకుపోతే తెలిసేది ఎలా? ఏం చెయాలో తోచక బిక్కుమంటూ అలాగే ఉండిపోయింది.

యిస్తూ అవేటీ గమనించడం లేదు. జరిగిన నష్టాన్ని పూడ్చుకోవడం ఎలా! అని ఆలోచిస్తున్నాడు. ఏం జరిగింది? ఎలా జరిగిందని అడగలేదు. ఏదో ఒకలా ప్రారంభమైయిలా జరగడం తమ జీవితం లో భాగమైపోయింది. అడగనందుకు ఏసూ చెప్పనూ లేదు.

తాబేలు తప్పించుకుని పారిపోయింది. చేపల్ని వెదుకుతోంది మోతీ.

‘రాత్రి కుర్రగాయితల్ని గూడెంకు రమ్మను’ గడక రాలుస్తానే ఏనుకు వని పురమాయించాడు.

గుర్రగా తండ్రివేపు చూసి కనిగా అడుగులు వేసుకుంటూ కుర్రు చేనువేపు వెళ్లిపోయాడు ఏను.

* * *

ఆనవాయితీ ప్రకారం ఆ రాత్రి కుటుంబ పెద్దలంతా ఆ గూడెంలో సమావేశమయ్యారు. సమస్య వచ్చినప్పుడల్లా సమావేశం కావడం వారి ఆనవాయితీ.

అందరికీ అదే సమస్య. రేపటి నుండి కొట్టడానికి అందరూ వెళ్లాలని వుత్తర్వ. కనీసం ఇంటికొకరైనా ఈ హంట కోతల దాకా వెళ్లాలి. కోత కొచ్చిన హంటల్ని విడిచి ఎలా వెళ్లడం అన్నదే సమస్య. ఆ సమస్య కొత్తదీ కాదు. ఏటా ఎదురుస్తేదే. అయినా ఏటా కొత్త సమస్యలాగే.

వెలుతురు కోసం నెగడు రాజేశారు. పుల్లలు ఎగదోస్తుంటే హంటతో లేస్తున్న మిరుగుళ్లు

చెల్లాచెదురూగ వెలిగి ఆరిబోతున్నాయి.

మూడు నెలలుగా ఆ గూడెంలో ఎవరూ లేకపోవడంతో నిర్మాసుప్యంగా పొదుపడియుచోయాయి. ఆ గూడెంలో యారవైపరకు ఉంటాయి గుడిసెలు. అరవై మంది దాకు జమయ్యారు.

నెగడు చుట్టూ కూర్చున్నారు. ఏటూ యాదేపోటీనా ! దీనికి విరుగుడు లేదా ! అందరి మనస్సుల్లోనూ అదే భావం. కానీ ఏం చేయాలో ఎవరికి తోచడం లేదు.

'ఈ పుల్లర కచ్చినోనికల్ల కొత్తగ కట్టుడుడట్ల ?' భీము తన అసమ్మతి తెలియజేశాడు.

'నిజమే గని ! నాకు మాత్రం కట్టులని పుండా ! మరేం జేడ్హాం.' కుర్రుపటీల్ అడిగాడు.

తను గూడెం పెర్చ. ఈ గూడెం మర్యాద కాపాదాల్సిన బాధ్యత తనది. దౌరలకు, ఈ అధికారులకు ఏది చేరాలన్నా. తన చేతులమీదుగా వెళ్లాల్సిందే. వచ్చి పోయే ఈ అధికారులకు విశ్రాంతి గృహం వేయించాల్సిన బాధ్యత కూడా తనదే. విశ్రాంతి గృహంలో ఏదాదిలో ఏ కొద్దిరొబులో పచ్చి ఉన్నా. తమ పాకల కంట విశాలంగా అందంగా పుంచాలి. లేకపోతే వారికి కోపం పస్తుంది. ఆ కోపం తమ జీవితాల్ని భస్తుం చేస్తుంది. వారికి కోపం రాకుండా చూదాల్సిన బాధ్యత తనది.

ఏం జేడ్హాం అంటే ఎవరు మాట్లాడలేకపోయారు. ఎగవెద్దే ఎంత బాగుంటుందని అందరి తలల్లోనూ ఉంది. కానీ ఎవరూ అంత మాట అనడానికి సాహసించలేకపోయారు.

'నేను బొంగుకొట్టుటానికి పోతె ఇగ ఏను కావలిగాసినట్టె, పంట చేతికొచ్చినట్టెయిగు' యిస్తూ ఏను నిద్దర మొహన్ని గూర్చి చెప్పాడు.

'ఏనునే తోలియ్య ! వాళ్లను నేను సముదాయిస్తా' కుర్రుపటీల్ రాజీ కుదిర్చాడు.

అలా నామమాత్రపు కూరీకి అందరూ తలవంచారు. అది కూలిపని అనడం సరికాదు. వెట్టిచాకిరీ.

తీసుకుపోయిన వారి మేకలు విడిపించుకు రావడానికి కుర్రు బాధ్యత తీసుకున్నాడు.

'వీళ్ల పీడ యిగ మనకు వదలదా ?' ఎవరో అడగనే అడిగారు.

'దసరా వత్తున్నదిగద, ఈ సారి అహిరి మహారాజ్యకి యవన్ని చెప్పకోవాలె.' రాజ్యాన్నాడు ఆశగా.

'అపు ! యూల్కు యాది జేసినావు. ఈసారి దసరకు అహిరి మహారాజ్ కాడికి రాని అడిబాయిలు పదిరూపాయలు పట్టి గూడ యియ్యాలో రేపో యియ్యాలె ! మీరే తీసుకచ్చియియ్యాని మరి ! లేకపోతె గూడెం మర్యాద పోతది.' అంటూ అందరినీ ఎవరెవరు పస్తున్నదీ లేనిది వాకబు చేశాడు కుర్రు.

'నీ సంగతేంటి యిస్తూ ! మోతీని పంపిస్తావా ? పంపిస్తే కావలి కష్టం అయితది! నిజమే ? ఏం జేస్తుపు ?' అడిగాడు కుర్రు.

పదిరూపాయలు ఉన్నఫశంగా ఎక్కుట్టొంచి తేగలడు తాను ?

'దాన్ని నేనే తీసుకువస్తు ! చుక్కబోట్లు పొడిపించాలె ! అన్నాడు యిస్తూ.

'మరి కావలి ఎట్ల ?' కుర్రు సందేహించాడు.

'అందరు ఆ రెండ్రోజులు బొంగుకొట్టుడు బందు వెట్టాలె.' ఈమాట అందరికి నచ్చింది.

రాజుకున్న నెగడు నిపురు గప్పింది. ఆ రాత్రి ఎవరి చేనులలోకి వారు వెళ్లిపోయారు.

ఆ రోజు పంట కోతల పండుగ. పంట చేతికి వచ్చేముందు పండుగ దేసుకోవడం ఆనవాయితీ. ఏ గూడానికి ఆ గూడం మొత్తంగా ఈ పండుగ జరుపుకుంటారు.

రాత్రయింది. రెండు మూడు సార్లు వెలుతురుకోసం నెగడు మండుతోంది. వంటలు చేసేవాళ్ళు వంట చేస్తున్నారు. సాంప్రదాయక నృత్యం చేసేవాళ్లు నృత్యం చేస్తున్నారు. యిష్టసారాతాగేవాళ్ళు తాగుతునే ఉన్నారు.

అంతా స్వేచ్ఛగా ఎక్కడికక్కడ జరిగిపోతున్నట్టుగా వుంది. కాని గూడం హజారి ఈ ఉత్సవంలో ప్రధాన పాత్రధారిగా అది యిలా, ఇది యిలా అని పురమాయస్తున్నాడు.

ఆ గూడంలో పండుగ జరుపుకుంటారని ఏసు ద్వారా లకీంబాయికి ముందే తెలుసు. ఆ సాయంత్రానికి ఆ గూడం చేరింది. జాకెట్టు తీసేసింది. ఏసుతో ఆట పాటల్లో పాల్గొంచేంది ఉత్సవంగా.

అడవిలో ఏకాంతం, పచ్చని జొన్నచేను, మెచ్చిన పెనిమిటి. ఎంత ముఖురం! తన తండ్రి బాబూరావుమడె కూడా దసరాకు అహిరి వెళ్ళడంతో సరిపోయింది. తల్లికి తెలిసి తెలియనట్టు ఉరుకుంది. తండ్రికి తెలిస్తే ఎంత రగడ అయ్యేదో!

జ్ఞసూకు దసరా అనుభవం మాత్రం ఈసారి చేదుగా అనిపించింది. మహారాజుకు మంచి మేక కానుకకింద పోయింది. ఎప్పటివలనే ఫారెస్టు అధికారులు మీడ వదిలిస్తానని, కూలీలు పెంచడానికి లడాయి చేస్తానని, ధిల్లీకి పోయి కొట్లడేందుకు ఈ సారి వచ్చే ఓట్లపుడు కూడా తనకే ఓటేసి గెలిపించాలని మొక్కబడి ఉపన్యాసం విన్నాడు. అదేమీ యిష్టసారి సంతృప్తి పరచలేదు. మహారాజు ఏటా లడాయి చేస్తున్నా అనే అంటున్నాడు. తమ బతుకులు సంతృప్తి పరచలేదు. మహారాజు ఏటా లడాయి చేస్తున్నా అనే అంటున్నాడు. తమ బతుకులు మాత్రం అలాగే ఉన్నాయి. ఆ కాస్త దానికి మేక పోగొట్టుకున్నందుకు విచారంగా ఉన్నాడు.

ఈ రోజు మరో మేక తెగింది. అది చాలుతుందో లేదో! బాబూరావు మడె వస్తే ఎంత అల్లరి అవుతుందో! కన్యాశుల్మానికి భయపడి కొడుక్కు తానే ఈ ఉపాయం సేర్చినట్టు అల్లరి అవుతుందో! కన్యాశుల్మానికి భయపడి కొడుక్కు తానే ఈ ఉపాయం సేర్చినట్టు అల్లరి అవుతుందో! ఎంత లడాయి అవుతుందో! లడాయి రాజీకి వస్తే మరెంత సారా, మరెన్ని తిట్టిపోస్తాడేమో! ఎంత లడాయి అవుతుందో! లడాయి రాజీకి వస్తే మరెంత సారా, మరెన్ని మేకలు కావాలో!

యిష్టసారా తాగుతునే ఉన్న యిష్టసారి ఆవరించిన విచారం పోలేదు. అవ్వీ మరిచిపోవడానికి జోరుగా తాగుతున్నాడు.

జొన్నపంట మీడ తీర్చుతానని తెచ్చిన నూనెలో వేయించి మోతీ మాంసం ముక్కల్ని యిష్టూ వద్ద పెట్టింది. ఆ పండుగ రోజు వంటలు కలిపిచేసినా, విడివిడిగా చేసినా అందరూ కలుపుకుని తినడం ఆనవాయితీ.

తల ఎత్తి కూతురివేపు ఆప్యాయంగా చూశాడు యిష్టూ. ఇప్పుడు మోతీ ముఖం ఎంత అందంగా ఉందీ! ఎన్ని పచ్చబోట్లు పొడిపించాడు మొన్న! ఇక దీన్ని పెచ్చి చేసికోవడానికి అందంగా ఉందీ! ఎన్ని పచ్చబోట్లు పొడిపిస్తుంటే ఏదుస్తుందేమిట! దీనికేం తెలుసు ఎవడూ వంక పెట్టలేదు. అది చుక్కబోట్లు పొడిపిస్తుంటే ఏదుస్తుందేమిట! దీనికేం తెలుసు పిచ్చిపిల్ల! ఫార్మించి కొన్ని పూసలు కొనిచ్చాడు తాను. నెగడు వెలుతుర్లో అవి ఎంత బాగా మెరుస్తున్నాయి!

ఆప్యాయంగా పక్కన కూర్చోబెట్టుకుని యిష్టసారా బలవంతంగా త్రాగించాడు యిష్టూ.

ఎక్కడో చిన్న కలకలం విన్నించింది. అందరూ అటుచూశారు. బాబూరావుపుడె, వాళ్ళ గూడెం పటీల అన్యంతు మరో యిద్దరు పెద్దమనుషులు ఆగూడెం మీదికి లడాయికి వస్తున్నట్టుగా వచ్చారు.

అప్పటికే ఆలస్యమైందని గ్రహించారు. జాకెట్లు లీసేసిన లకింబాయి ఏసులో కలిసి ఎగురుతోంది. వాపసు తీసుకుని పోదామనుకున్న వాళ్ళకి కోపం రెచ్చిపోయింది. బాగా రగడ చేశారు.

గూడెం పూజారి, కుర్రుపటీలు యరుపర్రాలకు సంధి కుదిర్చారు.

'ఒక్క పూస లేదు ! ఒక్క చీర లేదు ! సేమిరా వీలేదు !' అన్నాడు బాబూరావు.

పంటకోతలయ్యక పూసలూ, చీరలూ లకింబాయికి కొనిపెట్టడానికి పూజారి, కుర్రుపటీ ఇచ్చారు. మళ్ళీ మరుసటి రోజే ఈ పెళ్ళి దావతు ఇవ్వడానికి నిర్మయమైంది.

యిస్రూ లబోదిబో మొత్తుకున్నాడు. 'ఈ రోజు పండుగలోనే అందరం సర్రుకుండాం. మీ గూడెం వాళ్ళని ఈ రాత్రికి రమ్మనండి' అన్నాడు. అతడి మాట ఎవరికీ పట్టలేదు. వారికి పండగలంటే ప్రాణంకదా! వచ్చిన అవకాశం జారవిదుచుకొంటరా!

కొత్త సంసారానికి కొత్త పాక వేయడానికి సంతోషంగా అంగీకరించాడు. కాని మరుసటి రోజు పండుగకు మాత్రం సంతోషంగా అంగీకరించలేకపోయాడు.

మరుసటి రోజు పండుగ ఖర్చుంతా యిస్రూమీదే పదుతుంది. మరో రెండు మేకలూ, ఐదు కుంచాల అనుములూ బదలు తెచ్చి ఖర్చుచేయాలి. షాపుకారు వద్ద నూనె ఉప్పు భాకీ మరింత పెరిగిపోతుంది.

ఆ పండుగ ఏసుకి ఎంత సంతోషంగా ఉందో తండ్రి యిస్రూకి అంతకంటే విచారంగా ఉంది.

* * *

పట్టపగలే గూడెం నిద్రపోతున్నట్టుగా వుంది. ఎక్కడివాళ్ళక్కడ పనికి వెళ్ళిపోయారు.

జోన్న పంట చేరి ఆ గుడిసెలో ఒకే ఒక్క నిద్ర తీసింది. షాపుకారు భాకీ కింద చెల్లుపోయాలి. రేపోమాపో పోద్దాంలే! ఎటు పోతాయి! ముందు ఏసుకు గుడిసె వేయాలి! అనుకుని అదే ప్రయత్నంలో ఉన్నాడు యిస్రూ.

నాలుగయిదు మంచి టేకుదూలాల్సి నరికి గుంజలు పాతారు. మొగురం టేకుదే. వాసాలుగా కంకబొంగు పరిచారు. గుడిసె చుట్టు గోదలా కంకబొంగులే పాతారు.

మిట్టమధ్యహన్మాం. మబ్బు విడిచిన ఎండ తీక్కణంగా కొడుతోంది. పనిచేసి ఆలసీ కూలబడిపోయాడు యిస్రూ. లకింబాయి తెచ్చిన మంచినీళ్ళు తాగాడు.

మోతీ, లకింబాయి, ఆపని, ఈపనిలో సహకరిస్తూ అలిసి ఉలా ఆరుబయలు గుడిసె ముందు ఒరిగి కూర్చున్నారు.

ఏసు బొంగు కొట్టడానికి వెళ్ళిపోయాడు. గుడిసె పక్కన జొన్నస్థాపు కుప్ప ఉండడంతో త్రోవకు అడ్డంగా ఉండి ఏమీ కనిసించడం లేదు.

ఛారెస్టు అధికారులు అకస్మాత్తుగ కళ్ళబడేసరికి వటికి పోయాడు యిస్రూ. ఏం చేయాలో పాలుపోలేదు. లకింబాయి, మోతీ కూడా అలాగే శిలా ప్రతిమలై పోయారు.

దొంగతనంగా కలప కొట్టారని యథావిధిగా నానా రథస చేశారు. కాళ్ళ కడుపులు పట్టుకున్నాడు యిస్రూ.

దౌరకబుచ్చుకుని మత్తుగా తాగి లకింబాయి పట్ల చాలా అవమానకరంగా ప్రవర్తించారు. కోపం, దుఃఖం, నిస్సహిత ముప్పీరిగొన్నాయి. తమని రక్షించండని కాళ్ళపేళ్ళబడ్డాడు యిష్టూ.

యాభై రూపాయల జుర్మానా విధించి, కొద్దిరోజులు గడువిచ్చి వెళ్లిపోయారు. ఆ గడువలోగా చెల్లించకపోతే కంకబొంగు కొట్టే కూలీలో వంద కోసుకుంటామని పోచ్చరించారు.

ఏం చేయాలో తోచక తలపట్టుకు కూర్చున్నాడు. లకింబాయి అవమాన భారంతో కుంచించుకుపోయింది. మోతీ భయంతో బిక్కుచెచ్చిపోయింది.

కోపంతో పిడికిలి బిగించిన గాలి స్థంభించింది. చెట్లు కడుపులో దాచుకున్న కోపంతో గుండె ఎగపోస్తున్నా ఎంతో ప్రయత్నం మీద గంభీరంగా ఉండిపోయాయి.

గుంజకు కట్టేసిన మేకలు నోరు విప్పాయి. నోరులేని జంతువుల ఆక్రందన అడవంతా ప్రతిధ్వనిస్తోంది.

అది తమకు స్వీగతంగా ప్రవేశించారు రాజురావు దౌర. నలుగురు సిబ్బంది (పోలీసులు) ని వెంట తెచ్చుకున్నాడు.

“నువ్వు దున్నిన చేను నా పట్టా భూమి”. తన వాటా కోసం నిలదీశాడు.

అయోమయంలో పడిపోయాడు. అది రిజర్వు ఫారెస్ట్ భూమి అని ఫారెస్ట్ అధికారులు పట్టి పట్టుకుపోయారు. మళ్ళీ ఇదేమిటి గొడవ ?

మోతీని పంపి కుర్రాకు కబురుచేశాడు. కుర్రాతో పాటు షావుకారూ కన్నించి గుండె బేజారైపోయింది.

సాయంత్రానికి అందరు జమ అయ్యారు. అందులో సగంమంది దున్నతున్న భూమి తనదే అని దబాయించాడు దౌర. ఏం చేయాలో వారికి పాలు పోలేదు. పంట చేతికొచ్చింది. ఇప్పుడేం చేయాలి. ఇప్పుడు కాదంటే తన పొలంలో పంట కోసుకుపోయారని కేసుపెట్టి ఏళ్ళతరబడి కోర్రుల చుట్టూ తిప్పుతారు. నోటిదాకా వచ్చిన బుక్క చేజారిపోయినట్టింది. కుర్రు ఎంతో బాధపడిపోయాడు.

తలాబస్తా చొప్పున పదిబస్తాల జొన్నలు ప్రస్తుతం ఇవ్వడానికి కుర్రు మధ్యవర్తిగా అంగీకరింపజేశాడు. అవి షావుకారునే తీసుకురమ్మని పురమాయించి వెళ్ళాడు దౌర.

దౌర బస్తా, దసరా పండుకోసం తీసుకున్న ముతకధోతుల జత కింద బస్తా జొన్నలు కొలుచుకున్నాడు షావుకారు. విందు సందర్భంగా ఇచ్చిన నూనె, ఉప్పు చిల్లర కోసం మరో బస్తా కొలిచాడు.

ఇంకా రెండు బస్తాల జొన్నలు మాత్రమే మిగిలాయి. ఇందులోంచే విత్తనాలకి కొన్ని ఉంచుకోవాలి. మిగిలినవి మళ్ళీ పంట చేతికొచ్చేదాకా తినడానికి ఏమూలకి సరిపోవ. రోజుకోపూట అంబలి కాసుకుంటే మాత్రమే బొటాబొటీగా సరిపోతాయి.

ఎదులు, ఎలుగుబంట్లు, ఇతర జంతువులు, ఉడుతలు, పిట్టలు ఎన్నింటి బారి నుంచి ఈ పంటని కంటికి రెప్పులా కాపాడారు తాము. నిద్రలేదు. సుఖం లేదు. ఎన్ని కష్టాలు పడి ఈ పంట ఇంటికి తెచ్చుకొన్నారు. తన కళ్ళ ముందే తనది కాకుండా పోతోంది. ఇంకా యాభయి రూపాయలు ఫారెస్ట్ అధికారులకు యివ్వాల్సి ఉంది. తనకు తృప్తి అనిపించినమేరకు జొన్నలు కొల్పుకుని యాభయి రూపాయలిచ్చాడు షావుకారు.

మోతీ ఎదుస్తోంది. తనకేమీ వెళ్లికివ్వడం లేదని కసిరాడు షావుకారు. ఏసు కోపాన్ని చి.ఎస్.రామలు కథలు

ఎండు యువ్వనంతో మెరుస్తున్న లకీంబాయిపై వారి కన్న పడింది. పొళ్లోని ఇప్పుసారా ఆపుకోలేక కడ్డున్న కొత్త గుడిసెను చిందర చేశాడు. షాపుకారు ఇవేవీ చూడనట్టు తన పని రాను చేసుకుని వెళ్లిపోయాడు. అడివి జంతువుల బారి నుండి అహోరాత్రాలు కాపాడిన ణస్తు పంట ఆ మర్మాదు బంధుమీద షాపుకారు ఇంటికి వచ్చిన యాపై రూపాయలు కుర్రు ద్వారా అధికారుల పేటుల్లోకి వెళ్లిపోయాయి. ఏద్వదానికైనా కళ్లలో తడి మిగలలేదు యిస్తూకి.

* * *

అడవిలో కాస్తున్న ఎండకూడా చల్లగా వెన్నెలలాగే వుంది. ఎండ తగలకుండా ఆకాశమంత ఎత్తు ఎదిగిన వృక్షాలు వారికి గొదుగుపడుతున్నాయి. గాలికి అడివి అడివంతా కదులుతోంది. అప్పడపుడు ఆకులొక్కోటీ రాలుతున్నాయి. అక్కడక్కడ వనంలోని పురుగులరొద, వుడతల పరుగులు కిచకిచలు లయగా విన్నిస్తున్నాయి. ఆ వీస్తున్న గాలిలో వాతావరణం అడవిలా గంభీరంగా వుంది.

‘నీవిక్కడే ఉండు కామ్మేడ్’ అని సెంట్రి కామ్మేడ్కు చెప్పి దళ కమూండరు మిగతా అయిదుగురిని తీసుకుని నీటికాల్ప వేపు నడిచారు. అక్కడికి ఆ చెరువు దగ్గరే. వండుకున్న గిన్నెలు కడిగేశారు. కడుపు నిండా నీళ్ళు తాగి ఒక గిన్నెలో సెంట్రి కామ్మేడ్కు నీళ్ళు తెచ్చారు.

అందరికి కాళ్ళు పీక్కుపోతున్నాయి. మూడురోజుల్లించీ నడుస్తూనే వున్నారు. తలా 25 కిలోల బరువు మూటల్లో వడివడిగా నడిచి నడిచి వచ్చారు. అందులో చిన్నన్న యిటీవలే దళంలో చేరాడు. మానసికంగా సదలని ధృఢ దీక్షతోనే ఉన్నాదు కానీ శరీరం సహకరించడం లేదు. నడక యింకా అలవాటుకానట్టుంది. ఆకలికి మాడి మాడి తిన్నారో ! ఏమో ! కళ్ళు మూతలుబడిపోతున్నాయి.

కమూండర్ గొంతు సవరించుకుని చెప్పడం ప్రారంభించాడు.

‘కామ్మేడ్ ! మనం ఆంధ్రప్రదేశ్ సరిహద్దుల్ని దాటేసి ప్రస్తుతం మహాప్రాప్త అడవులలో వున్నాం. అహిరి, సిరొంచ, ఏటపల్లి తాలూకాలు ఇలా అటు యిటూ వుంటాయి’. అంటూ భాగోళక స్వరూపాన్ని, రాజకీయ స్వరూపాన్ని వివరించాడు.

‘కామ్మేడ్ ! అంటూ నిద్రపోతున్న చిన్నన్నని పిలిచాడు. వులిక్కిపడి చూశాడు చిన్నన్న.

“ఈ తాలూకాలలో వరి, జొన్న, మిర్చి, పొగాకు, అనుములు, పెసరు ప్రధానపంటలు. సిరొంచ ప్రాంతంలో ఆదివాసీలు, తర్వాత నేతకానివారు, ఆరెవారు ఎక్కువగా వున్నారు. ఈ రెండుకులాలు హరిజన కులాల పట్టికలో చేర్చబడ్డాయి. గౌడ తదితరులు కూడ కొద్దిగా పరుచుకుని వున్నారు.

చాలా గ్రామాలలోకి యింకా కరెంటు ప్రవేశించలేదు. ఇక్కడ అడవి జంతువులు కూడా ఎక్కువే ! మనకు శత్రువులోపాటు యివి కూడా ఒకోసారి ప్రమాదాన్ని కలుగజేస్తాయి. ఈ అడవి జంతువుల్ని ఇక్కడి ప్రజలు చంపడానికి వెరుస్తారు, షారెస్టు అధికారులు పెట్టే కేసులకు భయపడి. మనుషులకు మాత్రమే రక్కడ లేదు. పశువుల్ని ఆ జంతువులు చంపితే పదో పరకో నష్టపరిషరం పేరిట వారి మొహనకొట్టిపోతారు.”

ఆగి చిన్నన్నవేపు చూశాడు కమూండరు, వింటూన్నావా అన్నట్టుగా. చిన్నన్న సర్దుకుని కూర్చున్నాడు. నిద్రమబ్యా వదిలిపోయింది. కమూండరు మళ్ళీ అందుకున్నాడు.

వ్యవసాయం రాలేదు. మిగతా చేట్ల తింది కోసం జొన్నలు పండిస్తారు.

ఇక్కడ గోందులలో రకరకాల శాఖలున్నాయి. చిన్న చిన్న లేదా లైట్ అందరి జీవన సంస్కృతి ఒకటే. గోందులు ఎక్కువగా జొన్నగడుక లింటారు. లేదా జొన్నంబలి తాగుతారు.

అసరెల్లి, బోరాయిగూడెం చుట్టుపక్కల గోందులలో పాటు కేయ, మాల, మాదిగ, గౌడ కులాల వారు ఎన్నదగిన సంఖ్యలో ఉన్నారు.

ఈ ప్రాంతానికంతా కలిపి సిరొంచలో ఒకేవేక కాలేజీ ఉంది. అంకిసలో పదవ తరగతిదాకా, అసరోలి, మద్దికుంట, అరద, జనంపల్లి, జనగమారులో ఏడవ తరగతి దాకా స్కూళ్లున్నాయి. మిగతా గ్రామాలలో కొన్ని ఏకోపాధ్యాయ పారశాలలు రికార్డులలో ఘూతమే ఉన్నాయి.

అంకిస, సిరొంచలలో విద్యార్థులకు హస్టిస్కూళ్లున్నాయి. అహారిలో ధర్మరాజు మహారాజు ఉచితహస్టిల్ ఉంది. జనగమారులో ఆశ్రమ పారశాల వుంది. మట్టిబై పుల్లతో పటం గేచి ఏరులూ, నదులూ, పట్లెలూ, రోడ్లు సవిస్తరంగా వివరించాడు కమాండరు.

“ఇక్కడి ప్రజలు పోచమ్మ, మైసమ్మ, ఎల్లిమ్మ, లక్కి దేవర మొదలయిన దేవతలకు మొక్కుతారు. దసరాకు అహారి మహారాజు కొఱువు తర్వాత ఈ ప్రాంతంలో పెద్ద జాతర మహంకాళి జాతర. అది ఏటా ఏప్రిల్లలో జరుగుతుంది. అంకిసకు పక్కనే వున్న చింతలేవుల గ్రామంలో ఈ జాతర జరుగుతుంది. పనులు కూడా ఎక్కువగా వుండవు కాబట్టి దాటాఫు అందరూ ఈ జాతరలో పాల్గొంటారు.

మనం తొలుత అహారి, సిరొంచ, ఏటపల్లి, ఆలపల్లి, భువాగౌడ్, కీచ్చెపురం, జనగమారు, రమేష్టగూడెం, కమ్మనురు మొదలైన ఈ చుట్టుపక్కల గ్రామాల్లో సుంఠంధాలు నెంకొబ్బకోవాలి.

ఇక్కడి స్కూళ్లుల్లో మరారీ మీదియంలో బోధించినా, హిందీ, తెలుగు స్కూళ్లులుంటాయి. ప్రజల్లో చాలా మందికి హిందీ, తెలుగు, మరారి, గొట్టి, కోయిల భాషలు మాత్స్యభాషతో పాటు వస్తాయి. అయితే అక్కరాస్యులు గ్రామానికి ఒకరిద్దరికి మించిలేరు.

ఇక్కడి గోందులు బుడ్గగోచి మోకారిపైకి బిగించి కద్దారు. తునికి ఆకుతో చుట్టులు చేసుకుని పొగాకు నింపుకుని తాగుతారు. నెత్తికి రుమాలు చుచుతారు కొండయ.

ధోతీ హఫ్లుంగీలాగే కద్దే వాట్చు గొట్టివాట్చుగా మనం గుర్తుపట్టుమ్మ. ఆచ్చాక్కు సాధారణంగా మెదలో కుత్తికట్టుపూసలు వేసికొంటారు. అంటూ కట్టు బోట్టు ఎలా ఉంటుందో పూసగుచ్చినట్టుగా వివరించాడు.

“ఇక్కడి గోందు ప్రజలకు పనికి కొరత లేదు. వర్షాకాలంలో పంటలు దీస్తాయి. తర్వాత చొంగు కొద్దారు. ఫిబ్రవరిలో యిప్పపూలు ఏరుకోవడం వుంటుంది. ఆ తర్వాత తునికి చెట్టుకొమ్మల్ని నరకడం, కొత్తచిగుత్తు వద్దాక తెంపడం యిలా వని వేళినించుగా వుంటున్నప్పటికి కూలి రేట్లు తక్కువ కావడం, దొరల అధికారుల పోవుకారుల దోషిణికి అంతం లేకపోవడం వల్ల వీళ్ళ బటుకులు అదిలాబాద్ గోందులకన్నా ఏమీ మెరుగ్గా ఏమీ లేవు.

ఇక్కడి గిరిజనులు స్వంతంగా విప్పసారా కాచుకొంటారు. పోలీసులు ఇది సాచుగా దొర్కన్యం చేస్తుంటారు. ఇక్కడ ప్రభుత్వ సంస్కరణలు, సంక్లేశ పథకాలు కలికాలాన్నిశ్శాశ్వతాలేవు. ఆశ్రమ పారశాలలు హస్టలు మినహాయిస్తే. కంట్లోలు సరుకులు వ్యూరా దొరలు పోవుకార్పు, సర్పంచులు పైపైనే కాజేస్తారు. గ్రామాల దాకా చేరవు. ఆపగొట్టు పుల్లర సమస్త

“అంకిస, అసరెల్లి, పెంటిపాక, అప్రాజం లాంటి కొన్ని గ్రామాలలో చెరువులు, కుంటలున్నాయి. అక్కడ వరి ఒక్క పంట మాత్రం పండుతుంది. ఇప్పుడిపుడే బోరింగ్ బావుల యూబైపైసలు, మేకలకు సనుగుకు రెండు రూపాయలు పట్టీ వసూలు చేస్తారు. ఎంత చిన్న మందయినా ఏటా ఒకటీ అరా మేకలు లంచంగా యివ్వాల్సి ఉంటుంది. మధ్యమధ్య దాడులు చేస్తా జరిమానాలు వసూలు చేస్తుంటారు. ఇక్కడి గిరిజనులు పేద రైతుకూలీలు మరీ అమాయకులు. తెల్ల బట్టల వాళ్ళంటే భయపడ్డారు.

మూడు నమ్మకాలు జాస్తి. మనం చాలా జాగ్రత్తగా వారితో కలిసిపోవాల్సి వుంటుంది అలా స్వాలంగా అక్కడి జనజీవనం పరిచయం చేశాడు కమాండర్. అందరు ఎంతో ఆసక్తిగా విన్నారు. ఇంకా వివరాలు చెపుతూనే ఉన్నాడు కమాండరు.

మూటాముల్లే సర్పుకున్న కూర్చున్నచోట ఆనవాలు లేకుండా చేశారు. బయలు దేరారు.

ఆకాశం ఉరిమిన చప్పుడైంది. సెంట్రీ ఆ పైకి చూశాడు. మబ్బులేమీ లేవు. అడవిలో వేసిన రోడ్డంట బొంగు లారీ రొద చేసుకుంటూ వెళ్లిపోతున్నట్టుంది అల్లంత దూరంనించి.

కమాండర్ పొచ్చరించాడు మరోసారి. ‘కామేడ్స్ ! మనం శత్రువు చౌరబడలేని దుర్గమారణ్యాలలో వున్నాం కదాని ఏమరుపాటున వుండకంది. మన ఆచూకీ శత్రువుకెట్టి పరిస్థితిలలోను తెలియనివ్వగూడదు.’

అలా అడవిలో నడిచి పొద్దుగుంకేవేళ ఆ గ్రామం చేరారు.

శీతల పవనాలు వీచడం ప్రారంభమైంది. అక్కడక్కడ నెగడు రాజేసుకున్నారు. కంచం చేతబట్టుకుని మరోచేత తింటూ ఏవో ముచ్చట్లు చెబుతున్నారు గూడెంతో.

కమాండరు కుర్రుగాయిళల్ను జాడదిసుకుని కలిసారు. చాలాసేపు సంభాషణ జరిగింది.

కొద్దిసేపట్లోనే కుర్రు అందరినీ పిలిచాడు. కుర్రు ఇంటిముందున్న నెగడు చుట్టూ కూర్చున్నారందరు. కుర్రు వారిని గూడెనికి పరిచయం చేశాడు.

‘మనకు బొంగు కొట్టేకూలి పెంచడానికి, తునికి ఆకు కూలి పెంచడానికి మన కష్టాలు పోగొట్టడానికి పెద్ద దేవరే వీళ్ళను మన దగ్గరికి పంపిందు. ఇక నుంచి మనతోనే వుంటరు వీళ్ళు మనతోనే తింటారు.’

కొందరు అనుమానంగా చూశారు. ‘అహిర్ మహారాజ్ను కలిసి వచ్చిప్రా మీరు?’ ఎవరో అడిగారు.

కర్మ సముదాయించాడు. ‘మొన్న దసరాకు మహారాజ్ ఏమన్నడు ? నేను ఎట్టెన కూలీలు బెంచెటట్టు చేస్తు. నాకు వీలుగాకపోతే ఎవరినైన తోలిస్తననలేదా! మహారాజ్ వీళ్ళని తోలించి ఉండవచ్చు. మనకోసం ఎంతో దూరం నుంచి కష్టపడి వచ్చినోల్లను అనుమానించుడు మంచిదిగాదు. ఇదువరదాక అందరు మనను బెదిరించుక తిన్నేల్లే! కని ఈల్లు మనలను అడుక్కు తింటారు. గది గదీ ! గమనించున్ని. వాల్లకు తిండి దొరకకనా? చూడపోతే అందరు సదువుకున్నోల్ల తీరు ఉన్నరు. వీల్లు మనకోసమే వచ్చిపున్నారు.’

ఏసు కూర్చున్నకాడి నుంచి లేచి అన్న పక్కన వచ్చి చేరాడు. ఎగాదిగా చూశాడు. చేతిలోని తుపాకీ చూశాడు. ఆశ్చర్యంగా అలాగే చూస్తున్నాడు. కమాండర్ పలకరింపుగా చిరునవ్వు నవ్వాడు.

ఆ నవ్వుతో ఏసు బెరికితనం కొంత తగ్గింది. ‘ఇదేంటిది?’ ఆసక్తిగా అడిగాడు. తాను అవి దొరలవద్ద మాత్రమే జిదివరకు చూసి వున్నాడు. వీళ్ళ వద్ద కూడా ఉండడం చూసి నమ్మలేకపోయాడు.

'శుష్క' అన్నాడు కమాందరు. చూడమన్నట్టుగా చూపాడు. లకీంబాయి. మోలీ ఆస్త్రీగా ఏసు పక్కన చేరారు. ఒక్కరొక్కరు అందరు వాటిని స్ఫుర్తించి యిటూ, అటూ తిప్పిచూసి అనందపడిపోయారు.

యిష్టూ చలికి పుండు మరింత పగలకుండా ఏవేవో ఆకులు పేర్చి పాత గుడ్డ చుట్టాడు కారికి. ఆకులు ఇంఠ లావుగా ఎప్పిట్టుగా కన్నిస్తోంది. జారిపోయినా ముదివిప్పి తిరిగి విగించి కష్ట అడిగాడు యిష్టూ.

'చాంతోని అదవి పంచులు, ఏదులు చంపవచ్చునా!'

'చంపవచ్చు ! మనను చంపవచ్చే మనములను కూడా దీంతోటి చంపచ్చు' చిన్నన్న హుషారుగా చెప్పాడు.

'అం'.

అందరు తనివితీరా వాటిని తాకారు. ప్రేమగా నిమిరారు.

కొంతనేపటికి కుర్చు మాటపై తలా కొంత వందిన గడుక తెచ్చి వారికి వేసారు. కారం గడుకతో ఆ రాత్రి వారి భోజనం.

తిని మళ్ళీ మాటల్లో పడ్డారు. ఎంతో రాత్రి దాకా ఏదో వొకటి మాట్లాడుఱునే ఉన్నారు.

అదవిగాచిన వెన్నుల ఆకాశాన్ని కప్పేసిన వృష్టాల్ని చీల్చుకొచ్చి అడివంతా పరుచుకొంటోంది. ఆ వెన్నల్లో గూడెంలోని గుదిసెలస్తే తదుస్తున్నాయి.

దారి దూరికినట్లనిపించిన ఏసు వింత వింత ఘూఘాలతో ఆ రాత్రంతా నిద్ర పోలేదు.

* * *

అరుణార మాస ప్రిక, అక్టోబర్ 1984